

PAPER-III SANSKRIT

Signature and Name of Invigilator

1. (Signature) _____
(Name) _____
2. (Signature) _____
(Name) _____

OMR Sheet No. :
(To be filled by the Candidate)

Roll No.

--	--	--	--	--	--	--	--

(In figures as per admission card)

Roll No. _____
(In words)

D 2512

Time : 2 ½ hours]

[Maximum Marks : 150

Number of Pages in this Booklet : 8

Number of Questions in this Booklet : 75

Instructions for the Candidates

1. Write your roll number in the space provided on the top of this page.
2. This paper consists of seventy five multiple-choice type of questions.
3. At the commencement of examination, the question booklet will be given to you. In the first 5 minutes, you are requested to open the booklet and compulsorily examine it as below :
 - (i) To have access to the Question Booklet, tear off the paper seal on the edge of this cover page. Do not accept a booklet without sticker-seal and do not accept an open booklet.
 - (ii) **Tally the number of pages and number of questions in the booklet with the information printed on the cover page. Faulty booklets due to pages/questions missing or duplicate or not in serial order or any other discrepancy should be got replaced immediately by a correct booklet from the invigilator within the period of 5 minutes. Afterwards, neither the Question Booklet will be replaced nor any extra time will be given.**
 - (iii) After this verification is over, the OMR Sheet Number should be entered on this Test Booklet.
4. Each item has four alternative responses marked (A), (B), (C) and (D). You have to darken the circle as indicated below on the correct response against each item.
Example : (A) (B) (C) (D)
where (C) is the correct response.
5. Your responses to the items are to be indicated in the **OMR Sheet given inside the Booklet only**. If you mark at any place other than in the circle in the OMR Sheet, it will not be evaluated.
6. Read instructions given inside carefully.
7. Rough Work is to be done in the end of this booklet.
8. If you write your Name, Roll Number, Phone Number or put any mark on any part of the OMR Sheet, except for the space allotted for the relevant entries, which may disclose your identity, or use abusive language or employ any other unfair means, you will render yourself liable to disqualification.
9. You have to return the test question booklet and Original OMR Sheet to the invigilators at the end of the examination compulsorily and must not carry it with you outside the Examination Hall. You are, however, allowed to carry duplicate copy of OMR Sheet on conclusion of examination.
10. Use only Blue/Black Ball point pen.
11. Use of any calculator or log table etc., is prohibited.
12. There is no negative marks for incorrect answers.

परीक्षार्थियों के लिए निर्देश

1. पहले पृष्ठ के ऊपर नियत स्थान पर अपना रोल नम्बर लिखिए ।
2. इस प्रश्न-पत्र में पचहत्तर बहुविकल्पीय प्रश्न हैं ।
3. परीक्षा प्रारम्भ होने पर, प्रश्न-पुस्तिका आपको दे दी जायेगी । पहले पाँच मिनट आपको प्रश्न-पुस्तिका खोलने तथा उसकी निम्नलिखित जाँच के लिए दिये जायेंगे, जिसकी जाँच आपको अवश्य करनी है :
 - (i) प्रश्न-पुस्तिका खोलने के लिए उसके कवर पेज पर लगी कागज की सील को फाड़ लें । खुली हुई या बिना स्टीकर-सील की पुस्तिका स्वीकार न करें ।
 - (ii) **कवर पृष्ठ पर छपे निर्देशानुसार प्रश्न-पुस्तिका के पृष्ठ तथा प्रश्नों की संख्या को अच्छी तरह चेक कर लें कि ये पूरे हैं । दोषपूर्ण पुस्तिका जिनमें पृष्ठ/प्रश्न कम हों या दुबारा आ गये हों या सीरियल में न हों अर्थात् किसी भी प्रकार की त्रुटिपूर्ण पुस्तिका स्वीकार न करें तथा उसी समय उसे लौटाकर उसके स्थान पर दूसरी सही प्रश्न-पुस्तिका ले लें । इसके लिए आपको पाँच मिनट दिये जायेंगे । उसके बाद न तो आपकी प्रश्न-पुस्तिका वापस ली जायेगी और न ही आपको अतिरिक्त समय दिया जायेगा ।**
 - (iii) इस जाँच के बाद OMR पत्रक की क्रम संख्या इस प्रश्न-पुस्तिका पर अंकित कर दें ।
4. प्रत्येक प्रश्न के लिए चार उत्तर विकल्प (A), (B), (C) तथा (D) दिये गये हैं । आपको सही उत्तर के वृत्त को पेन से भरकर काला करना है जैसा कि नीचे दिखाया गया है ।
उदाहरण : (A) (B) (C) (D)
जबकि (C) सही उत्तर है ।
5. प्रश्नों के उत्तर केवल प्रश्न पुस्तिका के अन्दर दिये गये OMR पत्रक पर ही अंकित करने हैं । यदि आप OMR पत्रक पर दिये गये वृत्त के अलावा किसी अन्य स्थान पर उत्तर चिह्नांकित करते हैं, तो उसका मूल्यांकन नहीं होगा ।
6. अन्दर दिये गये निर्देशों को ध्यानपूर्वक पढ़ें ।
7. कच्चा काम (Rough Work) इस पुस्तिका के अन्तिम पृष्ठ पर करें ।
8. यदि आप OMR पत्रक पर नियत स्थान के अलावा अपना नाम, रोल नम्बर, फोन नम्बर या कोई भी ऐसा चिह्न जिससे आपकी पहचान हो सके, अंकित करते हैं अथवा अभद्र भाषा का प्रयोग करते हैं, या कोई अन्य अनुचित साधन का प्रयोग करते हैं, तो परीक्षा के लिये अयोग्य घोषित किये जा सकते हैं ।
9. आपको परीक्षा समाप्त होने पर प्रश्न-पुस्तिका एवं मूल OMR पत्रक निरीक्षक महोदय को लौटाना आवश्यक है और परीक्षा समाप्ति के बाद उसे अपने साथ परीक्षा भवन से बाहर न लेकर जायें । हालाँकि आप परीक्षा समाप्ति पर OMR पत्रक की डुप्लीकेट प्रति अपने साथ ले जा सकते हैं ।
10. केवल नीले/काले बाल प्वाइंट पेन का ही इस्तेमाल करें ।
11. किसी भी प्रकार का संगणक (कैलकुलेटर) या लाग टेबल आदि का प्रयोग वर्जित है ।
12. गलत उत्तरों के लिए कोई अंक काटे नहीं जाएँगे ।

संस्कृत
प्रश्नपत्र – III

निर्देश : इस प्रश्नपत्र में **पचहत्तर (75)** बहु-विकल्पीय प्रश्न हैं । प्रत्येक प्रश्न के **दो (2)** अंक हैं । **सभी** प्रश्न अनिवार्य हैं ।

1. 'हिरण्यगर्भ' इति पदेनाभिधीयते –
(A) रुद्रः
(B) वरुणः
(C) इन्द्रः
(D) प्रजापतिः
2. विधिभागरूपेण स्वीक्रियते –
(A) ब्राह्मणग्रन्थः
(B) उपनिषद्ग्रन्थः
(C) धर्मशास्त्रम्
(D) आरण्यकम्
3. दर्शयागः कदानुष्ठीयते ?
(A) चतुर्दश्याम्
(B) प्रतिपदि
(C) अष्टम्याम्
(D) पूर्णिमायाम्
4. कस्याहुतिः मनसा दीयते ?
(A) विष्णोः
(B) इन्द्रस्य
(C) प्रजापतेः
(D) रुद्रस्य
5. संहितापाठानन्तरं क्रियते –
(A) सन्धिपाठः
(B) समासपाठः
(C) पदपाठः
(D) यमपाठः
6. 'देवासः' इति प्रयोगः –
(A) तान्त्रिकः
(B) वार्तिकः
(C) छान्दसः
(D) ऐतिहासिकः
7. एषु प्राचीन वेदभाष्यकारो न वर्तते –
(A) सायणः
(B) स्कन्दस्वामी
(C) अरविन्दः
(D) गुणविष्णुः
8. यास्केन कतिविधः व्याख्याविधिः स्वीकृतः ?
(A) त्रिविधः
(B) पञ्चविधः
(C) चतुर्विधः
(D) अष्टविधः
9. 'पर्जन्यः पिता' इति कस्मिन् सूक्ते प्रतिपाद्यते ?
(A) पृथिवीसूक्ते
(B) इन्द्रसूक्ते
(C) हिरण्यगर्भसूक्ते
(D) पुरुषसूक्ते
10. कठोपनिषद् केन वेदेन सम्बद्धा ?
(A) ऋग्वेदेन
(B) कृष्णयजुर्वेदेन
(C) शुक्लयजुर्वेदेन
(D) अथर्ववेदेन
11. 'तदन्तरस्य सर्वस्य तदु सर्वस्यास्य बाह्यतः' कुत्रेययुक्तिः ?
(A) भगवद्गीतायाम्
(B) श्रीमद्भागवते
(C) ईशावास्योपनिषदि
(D) कठोपनिषदि
12. कस्मिन् वरे यमस्त्रिणाचिकेतसमग्निम् अदात् ?
(A) प्रथमवरे
(B) द्वितीयवरे
(C) तृतीयवरे
(D) चतुर्थवरे

13. अश्वस्य मेध्यस्य पर्वाणि कानि उच्यन्ते ?

- (A) ऋतवः
- (B) अहोरात्राणि
- (C) नक्षत्राणि
- (D) मासाश्चार्धमासाश्च

14. 'असद् वा इदमग्र आसीत्' – अयं विचारः कुत्र निर्दिष्टः ?

- (A) ईशावास्योपनिषदि
- (B) तैत्तिरीयोपनिषदि
- (C) केनोपनिषदि
- (D) बृहदारण्यकोपनिषदि

15. 'इन्द्रियेभ्यः परा ह्यर्था अर्थेभ्यश्च परं मनः' इति कुत्रस्थाउक्तिरियम् –

- (A) कठोपनिषदि
- (B) केनोपनिषदि
- (C) बृहदारण्यकोपनिषदि
- (D) तैत्तिरीयोपनिषदि

16. उमा हैमवती कस्यामुपनिषदि निर्दिष्टा ?

- (A) कठोपनिषदि
- (B) तैत्तिरीयोपनिषदि
- (C) केनोपनिषदि
- (D) ईशावास्योपनिषदि

17. शिक्षाङ्गस्य विषयाः कियन्तः उपदिष्टाः

- (A) त्रयः
- (B) चत्वारः
- (C) पञ्च
- (D) षट्

18. समानाक्षराणि कियन्ति ?

- (A) त्रीणि
- (B) चत्वारि
- (C) षट्
- (D) अष्टौ

19. सोष्मसञ्ज्ञो वर्णः कः ?

- (A) क
- (B) ख
- (C) ग
- (D) ङ

20. शिवसङ्कल्पसूक्तं कस्यां शाखायामुपदिष्टम् ?

- (A) शाकलशाखायाम्
- (B) माध्यन्दिनीयशाखायाम्
- (C) शौनकशाखायाम्
- (D) राणायनीयशाखायाम्

21. अग्निहोत्रम् अनुष्ठीयते –

- (A) प्रतिमासम्
- (B) प्रतिवर्षम्
- (C) प्रतिदिनम्
- (D) प्रतिपक्षम्

22. निरुक्तानुसारं तृतीयो भावविकारः कः ?

- (A) अस्ति
- (B) वर्धते
- (C) विनश्यति
- (D) विपरिणमते

23. अक्नोपनः कः भवति ?

- (A) आदित्यः
- (B) अश्वः
- (C) अग्निः
- (D) आचार्यः

24. 'चित्' इति निपातो वर्तते –

- (A) कुत्सार्थे
- (B) निषेधार्थे
- (C) अभावार्थे
- (D) विकल्पार्थे

25. वृत्तिसमवायार्थः अनुबन्धकरणार्थः इष्टबुद्ध्यर्थश्च केषां उपदेशः भवति ?

- (A) प्रत्ययानाम्
- (B) धातूनाम्
- (C) सन्धीनाम्
- (D) वर्णानाम्

26. अनुदात्तेत उपदेशे यो डित् तदन्ताच्च धातोः लस्य स्थाने किं स्यात् ?

- (A) परस्मैपदम्
- (B) आत्मनेपदम्
- (C) प्रातिपदिकम्
- (D) आर्धधातुकम्

27. अधोऽङ्कितानां युग्मानां समीचीनां तालिकां चिनुत –
(a) दूरान्तिकार्थः	1. डारौरसः
(b) वयसि	2. षष्ठ्यन्तरस्याम्
(c) लुटः प्रथमस्य	3. लिटि
(d) कृञ्चानुप्रयुज्यते	4. प्रथमे
	(a)	(b)	(c)	(d)
(A)	3	4	1	2
(B)	2	4	1	3
(C)	2	3	4	1
(D)	4	3	2	1
28. “कृत्यल्युटो बहुलम्” इति सूत्रस्योदाहरणं किम् ?
- (A) प्रयाणीयम्
(B) स्नानीयं चूर्णम्
(C) प्रभव्यम्
(D) प्रयाम्यम्
29. “प्राङ्मुखी” इत्यत्र डीप् केन सूत्रेण विधीयते ?
- (A) नखमुखात्संज्ञायाम्
(B) जातेरस्त्रीविषयादयोपधात्
(C) क्रीतात्करणपूर्वात्
(D) दिक्पूर्वपदान्डीप्
30. शब्दस्याभिव्यक्तेः ऊर्ध्वं वृत्तिभेदे तु वैकृताः ध्वनयः समुपोहन्ते, तैः कः न भिद्यते ?
- (A) जीवात्मा
(B) स्फोटात्मा
(C) परमात्मा
(D) काव्यात्मा
31. प्रयागे समुद्रगुप्तस्य स्तम्भ - अभिलेख रचयिता कः ?
- (A) तिलभट्टकः
(B) हरिषेणः
(C) ध्रुवभूतिः
(D) रविकीर्तिः
32. अध्यारोपः उच्यते ?
- (A) वस्तुनि अवस्त्वारोपः
(B) स्मृतिरूपः
(C) लोकानुभवः
(D) अवस्तुनि वस्त्वारोपः

33. स्थूलशरीराणि कतिविधानि वेदान्तमते ?
- (A) द्विविधानि
(B) चतुर्विधानि
(C) पञ्चविधानि
(D) विविधानि
34. ‘व्यक्ताव्यक्तज्ञविज्ञानात्’ इत्यत्र ‘ज्ञ’ शब्देन कः बोद्धव्यः ?
- (A) प्रकृतिः
(B) सूक्ष्मशरीरम्
(C) अहङ्कारः
(D) पुरुषः
35. एकादशेन्द्रियाणि कस्मात् समुद्भूतानि सांख्यमते ?
- (A) अहङ्कारात्
(B) आकाशात्
(C) पुरुषात्
(D) पञ्चमहाभूतात्
36. पूर्वमीमांसामते धर्मः कः ?
- (A) सदाचारः
(B) यागादिः
(C) अपवर्गः
(D) अभ्युदयप्राप्तिः
37. अर्थसंग्रहमते वेदभागः कतिविधः ?
- (A) द्विविधः
(B) त्रिविधः
(C) चतुर्विधः
(D) पञ्चविधः
38. कीदृशो भवति प्रयोगविधिः ?
- (A) अङ्गप्रधाननिबन्धबोधकः
(B) कर्मस्वरूपमात्रबोधकः
(C) प्रयोगप्राशुभावबोधकः
(D) कर्मजन्मफलस्वाम्यबोधकः
39. परिसंख्याविधेरुदाहरणं किम् ?
- (A) यजेत स्वर्गकामः
(B) दध्ना जुहोति
(C) व्रीहीन् अवहन्ति
(D) पञ्च पञ्चनरवा भक्ष्याः

40. श्रीरामचन्द्रः एनं व्याकरणशास्त्रज्ञ इति प्रशंसति –
 (A) सुग्रीवम्
 (B) भरतम्
 (C) लक्ष्मणम्
 (D) हनूमन्तम्
41. एनं 'शतसाहस्रीसंहिता' इति ब्रुवन्ति विपश्चितः –
 (A) श्रीमद्रामायणम्
 (B) महाभारतम्
 (C) विष्णुपुराणम्
 (D) श्रीमद्भागवतम्
42. "अहल्याशापविमोचनम्" कस्मिन् काण्डे वर्णितम् –
 (A) अयोध्याकाण्डे
 (B) अरण्यकाण्डे
 (C) बालकाण्डे
 (D) सुन्दरकाण्डे
43. अक्षुद्रान् दानशीलांश्च सत्यशीलाननास्तिकान् ।
 कार्ष्णं वेदमिमं विद्वान् श्रावयित्वा र्थमश्नुते ।
 इत्यस्मिन् श्लोके प्रस्तुतीकृतः "कार्ष्णः वेदः" कः ?
 (A) भगवद्गीता
 (B) जानकीहरणम्
 (C) श्रीमद्रामायणम्
 (D) महाभारतम्
44. भगवतः श्रीकृष्णस्य बृहच्चरित्रं कस्मिन् पुराणे
 वर्णितम् ?
 (A) विष्णुपुराणे
 (B) भागवतपुराणे
 (C) वामनपुराणे
 (D) देवीभागवते
45. पुराणमिदमष्टादशमहापुराणेष्वन्यतमं न भवति –
 (A) भागवतमहापुराणम्
 (B) विष्णुपुराणम्
 (C) नृसिंहपुराणम्
 (D) ब्रह्माण्डपुराणम्

46. महाभारतस्याष्टादशसु पर्वसु इदं द्वादशतमं भवति –
 (A) आनुशासनिक पर्व
 (B) सौप्तिकपर्व
 (C) शान्तिपर्व
 (D) स्त्रीपर्व
47. अर्थशास्त्रस्य तृतीयाधिकरणं वर्तते –
 (A) विनयाधिकारिकम्
 (B) अध्यक्षप्रचारः
 (C) योगवृत्तम्
 (D) धर्मस्थीयम्
48. दुर्गविनिवेशः कुत्र उपदिष्टः ?
 (A) विनयाधिकारिके
 (B) धर्मस्थीये
 (C) अध्यक्षप्रचारे
 (D) कण्टकशोधने
49. यजुर्वेदः सम्प्राप्तः –
 (A) अग्नेः
 (B) वायोः
 (C) इन्द्रात्
 (D) वरुणात्
50. उपनयनसंस्कारे राज्ञः दण्डो भवति –
 (A) केशान्तिकः
 (B) ललाट सम्मितः
 (C) नासान्तिकः
 (D) कर्णान्तिकः
51. अर्थदूषणं वर्तते –
 (A) कामजगणे
 (B) क्रोधजगणे
 (C) लोभजगणे
 (D) मोहजगणे
52. मिथ्याभियोगी कतिगुणं धनं दद्यात् ?
 (A) द्विगुणम्
 (B) त्रिगुणम्
 (C) चतुर्गुणम्
 (D) पञ्चगुणम्

53. रसस्य वृद्धिः उक्ता –
 (A) द्विगुणा
 (B) चतुर्गुणा
 (C) षड्गुणा
 (D) अष्टगुणा
54. 'मणौ वज्रसमुत्कीर्णे सूत्रस्येवास्ति मे गतिः' –
 इत्यत्र कः अलङ्कारः ?
 (A) निदर्शना
 (B) उपमा
 (C) उत्प्रेक्षा
 (D) दृष्टान्तः
55. नारदमुनेः स्वागतार्थं को जवेन पीठादुदतिष्ठत् ?
 (A) बलदेवः
 (B) शिशुपालः
 (C) हिरण्यकशिपुः
 (D) अच्युतः
56. 'त्यजन्त्यसूञ्शर्म च मानिनो वरं त्यजन्ति न
 त्वेकमयाचितव्रतम्'.... इयमुक्तिः कस्माद्
 ग्रन्थादुद्धृता ?
 (A) शिशुपालवधात्
 (B) किरातार्जुनीयात्
 (C) नैषधीयचरितात्
 (D) रघुवंशात्
57. अधोनिर्दिष्टानां समीचीनां तालिकां विचिनुत –
 (a) पराभवोऽप्युत्सव 1. रघुवंशः
 एव मानिनाम्
 (b) अथवा श्रेयसि केन 2. कादम्बरी
 तृप्यते
 (c) सहस्रगुणमुत्स्रष्टुमा- 3. शिशुपालवधम्
 दत्ते हि रसं रविः
 (d) न हि क्षुद्रनिघति- 4. किरातार्जुनीयम्
 पाताभिहता चलति
 वसुधा
	(a)	(b)	(c)	(d)
(A)	3	1	2	4
(B)	4	3	1	2
(C)	2	4	3	1
(D)	1	2	4	3

58. वाच्यवाचकचारूत्त्वहेतूनां विविधात्मनां रसादिपरता
 यत्र सः विषयः कस्य ?
 (A) रीतेः
 (B) रसवदलङ्कारस्य
 (C) गुणीभूतव्यंग्यस्य
 (D) ध्वनेः
59. मम्मटानुसारम् अप्रस्तुतप्रशंसालङ्कारः कतिविधः ?
 (A) द्विविधः
 (B) पञ्चविधः
 (C) चतुर्विधः
 (D) दशविधः
60. शान्तरसस्य स्थायिभावः कः ?
 (A) उत्साहः
 (B) शमः
 (C) हासः
 (D) शोकः
61. "चतुर्दशत्वं कृतवान् कुतस्स्वयं न वेद्मि विद्यासु
 चतुर्दशस्वयम्" – कः सः ?
 (A) दुष्यन्तः
 (B) अर्जुनः
 (C) नलः
 (D) कृष्णः
62. "मां शशाप कालविफलान्यस्त्राणि ते सन्त्विति"
 अत्र कः शशाप ?
 (A) कर्णः
 (B) जमदग्निः
 (C) शल्यः
 (D) शक्रः
63. उत्तररामचरितनाटकस्य कः अङ्कः छाया इति
 अभिधीयते ?
 (A) प्रथमाङ्कः
 (B) द्वितीयाङ्कः
 (C) तृतीयाङ्कः
 (D) चतुर्थाङ्कः

64. उन्मत्तराघवं कस्य रूपकस्य उदाहरणं भवति ?

- (A) अङ्कस्य
- (B) वीथे:
- (C) डिमस्य
- (D) समवकारस्य

65. ब्रह्मा कस्माद् वेदात् अभिनयं स्वीकृतवान् –

- (A) यजुर्वेदात्
- (B) ऋग्वेदात्
- (C) सामवेदात्
- (D) अथर्ववेदात्

66. “वज्रादपि कठोराणि मृदूनि कुसुमादपि” इत्यत्र किं छन्दः ?

- (A) अनुष्टुप्
- (B) वसन्ततिलका
- (C) शिखरिणी
- (D) पुष्पिताम्रा

67. कः प्रेक्षागृहाणां प्रमाणं लक्षणञ्च निर्दिशति ?

- (A) आदित्यः
- (B) रुद्रः
- (C) विश्वकर्मा
- (D) यमः

68. रत्नावली कस्य उपरूपकप्रभेदस्य उदाहरणं भवति ?

- (A) तोटकस्य
- (B) नाटिकायाः
- (C) भाणिकायाः
- (D) संवृकस्य

69. कुन्तकानुसारं कविव्यापारवक्रत्वप्रकाराः कति ?

- (A) अष्टौ
- (B) सप्त
- (C) षट्
- (D) पञ्च

70. यथार्थानुभवः कतिविधः ?

- (A) चतुर्विधः
- (B) पञ्चविधः
- (C) सप्तविधः
- (D) नवधा

71. द्रव्यप्रत्यक्षे सर्वदा सन्निकर्षः भवति –

- (A) समवायः
- (B) तादात्म्यम्
- (C) संयोगः
- (D) संयुक्तसमवायः

72. सन्निकर्षः कतिविधः ?

- (A) द्विविधः
- (B) चतुर्विधः
- (C) षड्विधः
- (D) अष्टविधः

73. अनुमापकस्य हेतवः कति सन्ति ?

- (A) त्रयः
- (B) पञ्च
- (C) अष्टौ
- (D) एकादश

74. तर्कसंग्रहे कर्माणि कति सन्ति ?

- (A) पञ्च
- (B) सप्त
- (C) नव
- (D) द्वादश

75. तर्कसंग्रहे साहचर्यनियमशब्देन किमुच्यते ?

- (A) उपाधिः
- (B) सन्निकर्षः
- (C) अपवर्गः
- (D) व्याप्तिः

Space For Rough Work